

Oszkó Beatrix*

SZINTEK, KÖVETELMÉNYEK, TANANYAGKÉSZÍTÉS

A Magyar mozaik 3. és 4. tankönyvcsomagokról

Tankönyvek és vizsgák

Az utóbbi években – a megnövekedett és differenciált igényeknek megfelelően – kiszélesedett a magyar mint idegen nyelv tankönyvek kínálata a könyvesboltok polcain. A 70-es években a Nemzetközi Előkészítő Intézetben egyeduralgkódó *Színes magyar nyelvkönyv* (Erdős, Kozma, Prileszky, Uhrman 1979) mellett a *Tanuljunk nyelveket!* sorozatban látott napvilágot egy-két külföldieknek készült magyarnyelvkönyv, melyek egyike az előbb említett kötet adaptációja (*Hungarian in Words and Pictures*), a többi kötet a nyelvtanulók anyanyelvi bázisára építő munka (Fábián 1971, Ginter, Tarnói 1974, Lelkes 1967, Szij 1979).

Az újabb tankönyvek sorát gazdagítja a *Magyar mozaik* tankönyvcsomag is, mely a szokásokkal szakítva nem a kezdő szinttel mutatkozott be, hanem a sor másik végét, a haladó tananyagot bocsátotta először a nyelvtudásukat tökéletesíteni kívánók rendelkezésére (Hegedűs, Oszkó 2005). Az ok igen egyszerű: míg a kezdő tankönyvekből a választék valamivel szélesebb (a teljesség igénye nélkül: Durst 2004, Erdős, Prileszky 1992, Hlavacska, Hoffmann, Laczkó, Maticsák 1991, Kovács 1993), a haladóknak szóló tananyagot csak elvétve találunk.

A tankönyvekből, a tanórákon és/vagy a mindennapi használat során megszerzett, illetve tökéletesített tudásukról a tanulók egy – jelentős – része államilag elismert, akkreditált nyelvvizsgán is számot kíván adni. A Nyelvvizsgázatási Akkreditációs Központ (NyAK) honlapján elérhető adatbázis¹ szerint magyar mint idegen nyelvből jelenleg négy vizsgaközpont közül választhatnak (zárójelben az ott letehető nyelvvizsga neve szerepel): BME Nyelvvizsgaközpont (BME Nyelvvizsgák), Budapesti Corvinus Egyetem (OECONOM), ELTE Idegennyelvi Továbbképző Központ (ITK ORIGO) és a Pécsi Tudományegyetem Idegen Nyelvi Titkárság (ECL nyelvvizsga). Három központban általános bizonyítványokat állítanak ki, míg a Corvinus Egyetemen közgazdasági szaknyelvi bizonyítvány² szerezhető.

* Oszkó Beatrix PhD, tudományos főmunkatárs, MTA Nyelvtudományi Intézet, oszko@nytud.hu

¹ <http://www.nyak.hu/hol/detail.asp?strUid=AAAAAS>

Szintek és nyelvvizsgák

A következőkben részint azt kívánom áttekinteni, hogy a magyar mint idegen nyelvből jelenleg is választható két legnagyobb vizsgarendszer (ECL, ORIGO) milyen követelményeket állít az egynyelvű magyarnyelv-vizsgára jelentkezők elé, másrészt azt mutatom be, hogy az egyes készségeket megcélzó gyakorlatok a *Magyar mozaik* tankönyvsorozat harmadik és negyedik kötetében hogyan és milyen feladattípusok formájában jelennek meg, illetve, hogy a tananyag összeállításakor milyen módon és mértékben tudtuk az előbb említett követelményeket figyelembe venni.

Egy nyelvvizsga a nyelvhasználatot méri. Azaz azt, hogy a vizsgázó az adott nyelven birtokában van-e mindazon kompetenciáknak, amelyek lehetővé teszik a megfelelő, adekvát kommunikációt: képes-e élőszóban és írásban befogadni és átadni különféle információkat, rendelkezik-e a szintnek megfelelő kommunikatív kompetenciával³, melyet változatos nyelvi tevékenységek során és különböző alkalmazási területeken tud használni. Egy hagyományos nyelvkönyvcsomag, még ha korszerű hanghordozókkal egészül is ki, nem alkalmas arra, hogy minden készséget azonos mértékben fejlesszen. A nyelvtani tudást, az olvasott szöveg értését és az írásbeli szövegalkotást fejlesztő feladatok könnyebben jeleníthetők meg a nyomtatott tananyagban, mint a hallás utáni értés néhány altípusa, emellett a különböző beszédhelyzetek megteremtése, a változatos nyelvhasználati szintek megidézése nem kevés leleményt kíván a tankönyvszerzőktől. Az ellenőrzés, értékelés a feladatok egy részénél megoldókulccsal könnyen és egyértelműen elvégezhető, de a hosszabb, önálló szövegprodukciónak csak személyes visszacsatolással (pl. tanári közreműködéssel) javítható.

A *Mozaik* összeállításakor elsődleges célunk az volt, hogy az ECL vizsgarendszer követelményeinek megfelelő, annak D, illetve C szintű vizsgáira felkészítő könyvcsomag kerüljön ki kezünk közül. Természetesen ez azt jelenti, hogy a szintben egyező egyéb magyarnyelvi vizsgákhoz (pl. ORIGO felső- és középfok, BME felső- és középfok) szükséges ismereteket is megszerezheti belőle a tanuló, de néhány, tipikusan az ECL-vizsgákon megjelenő feladattípus gyakrabban fordul elő a *Mozaik*ban.

Milyen magyarnyelv-tudással kell rendelkeznie annak, aki nyelvvizsgára jelentkezik? Az alábbi követelmények, a jelentkezők tájékoztatásául szolgálnak és az egyes nyelvvizsgákhoz tartozó internetes oldalakról származnak. Az ECL és az ORIGO vizsga eltérő hangnemben szólítja meg az információt keresőket, ez a magyarázata a két tájékoztató szövegeiben megmutatkozó stílusbeli különbségnek. Tekintettel arra, hogy a BME nyelvvizsgájáról a másik kettőhöz hasonló anyag nem érhető el az interneten⁴, a továbbiakban csak az ECL és az ORIGO vizsgarendszert veszem figyelembe. Indokolható ez azzal is, hogy BME-vizsgát tevők száma je-

³ „A kommunikatív kompetencia a beszélőtől elvárt nyelvi repertoárnak, illetve a nyelv interpretatív, interaktív és interperszonális szabályainak ismerete.” (Cseresnyési 2004: 33).

lentősen kisebb, mint a másik két helyen bizonyítványt szerzőké. (Az EOCONOM szaknyelvi tudást kér számon, ezért nem lenne szerencsés összevetése az általános vizsgákkal.)

Az Európa Tanács szintbeosztása szerint: C1

ECL: D szint (akkreditált felsőfok)

„A D szint elérésével nyelvileg *egyenrangú* partnere lettél a célnyelvet beszélőknek. Úgy írsz, olvasol, beszélsz, mint ők, tanulhatsz, kutathatsz, dolgozhatsz közöttük, nyelvi nehézségek nélkül folytathatod ismerkedésedet a célnyelvi kultúrával, irodalommal, történelemmel – egyszerűen: a célnyelvi országok *múltjával és jelenével*.”⁵

ORIGO felsőfok

„Ez a vizsga az Európa Tanács által kidolgozott Effective Degree és részben a Mastery Degree-specifikáción alapul, és azt méri, hogy a vizsgázó képes-e megközelíteni az anyanyelvi beszélő nyelvi és kulturális teljesítményét magyar nyelvi közegben. A vizsgázónak árnyalt szókincsrel, gazdag stiláris kifejezőeszközökkel kell rendelkezni, és otthonosan kell mozognia különböző nyelvi regiszterekben. A vizsga eredményes letételéhez a körülményektől függően 900–1000 órányi tanulásra és bizonyos magyar nyelvi és kulturális közegben eltöltött időre van szükség. Az Idegennyelvi Továbbképző Központ magyar vizsgarendszerében jelenleg ez a vizsga jelenti az elérhető legmagasabb szintet.”⁶

Az Európa Tanács szintbeosztása szerint: B2

ECL: C szint (akkreditált középfok)

„A C szint elérése után megkezdheted *tanulmányaidat* a célnyelvi ország középiskoláiban, egyetemeken, főiskoláin. Megismerted a célnyelv szerkezetét, megértetted logikáját – mostanra biztosan meg is szeretted. Kezded élvezni a szépirodalmat; megérted már a pályaudvari hangosbemondót és az utcán a kiabálást is. Egyszerűen kezdted *otthon* érezni magad a célnyelvi országban.”¹

⁴ <http://www.metisz.hu/bme/>

⁵ <http://www.ecl.hu/magyar.html>

⁶ <http://www.itk.hu/origo/magyar/#FELSOFOK>

ORIGO középfok

„Ez a vizsga az Európa Tanács által kidolgozott Independent User-specifikáción alapul, és azt méri, hogy a vizsgázó képes-e komplex módon és nyelvtanilag árnyaltan társadalmi, kulturális és munkakapcsolatokat teremteni és fenntartani magyar nyelvi közegben. A vizsga letételéhez a körülményektől függően 550–650 órányi tanulásra van szükség. Az eredményes középfokú vizsga teremti meg az alapot a felsőfokú vizsga irányába való továbblépésre.”⁷

A jelentkezők bárki számára hozzáférhető tájékoztatása mellett létezik egy, a szakemberek (nyelvtanárok és vizsgáztatók) számára készült szintleírás is. Ez az Európa Tanács által kidolgozott anyag a nyelvtudás szintjének Európa-szerte egységes meghatározása végett jött létre. Az ET Nyelvpolitikai osztálya 2001-ben adott ki egy a nyelvvizsgák szintillesztését segíteni hivatott dokumentumot⁸, ebben az egyes nyelvi szintek általános leírása mellett szerepel az is, hogy melyek azok a lényeges tulajdonságok, amelyekkel rendelkeznie kell a nyelvhasználónak, illetve vizsgázónak.

Eszerint a leírás szerint a mesterfokú nyelvhasználó (Proficient User) C1-es, haladó szinten (Effective Operational Proficiency) különböző típusú hosszabb és igényesebb szövegek megértésére képes úgy, hogy a bennük lévő rejtett jelentéstartalmakat is érzékeli. Természetes és folyamatos kifejezés várható el tőle társalgási és szakmai témákban egyaránt. Szövegalkotására legyen jellemző a jól szerkesztettség, világos fogalmazás, melyben a szövegösszekötő elemeket és a különböző szövegszerkesztési mintákat biztonsággal használja. A leírás hangsúlyozza a szinte erőfeszítés nélküli, természetes módon való, folyamatos, gördülékeny beszédprodukciónak szükséges meglétét, amikor a beszélő ismeri azokat a nyelvi eszközöket, amelyekkel képes magához ragadni és magánál tartani a szót (vö. KER: 35).

Az önálló nyelvhasználó (Independent User) leírásához tartozik a B2 (Vantage) szint, amikor „Meg tudja érteni az összetettebb konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, beleértve a szakterületének megfelelő szakmai beszélgetéseket is. Folyamatos és természetes módon olyan szintű normális interakciót tud folytatni anyanyelvű beszélővel, hogy az egyik félnek sem megterhelő. Világos, részletes szöveget tud alkotni sokféle témában, és ki tudja fejteni a véleményét egy aktuális témáról úgy, hogy részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.” (KER: 36). Lényeges tulajdonságként a beszélő által képviselt álláspont mellett való hatékony, árnyalt érvelést említi a dokumentum, s elvárás az is, hogy még zavaró háttérzaj esetén is képes legyen teljes mértékben megérteni az anyanyelvi beszélők standard produkcióját; javítsa önmagát, ha úgy ítéli meg, hogy az általa mondottak félreérthetőek. Külön hangsúlyt kap az, hogy az

⁷ <http://www.itk.hu/origo/magyar/#KÖZÉPFOK>

⁸ <http://www.nyak.hu/nyat/doc/Nyelvvizsga%C%3AAlk%20KER%202006.pdf>, a továbbiakban: KER.

anyanyelvi beszélővel történő interakciók egyik fél számára sem lehetnek megerősítők, azaz a görbülékenység ezen a szinten még nem elvárás, de a hosszabb beszédszakaszok, a szavak keresgélése már nem elfogadható.

Itt szeretném megjegyezni, hogy a két szint közötti pontos különbséget a magyar nyelv esetében igen nehéz megragadni, az egyes szinteken elvárható követelmények kimerítő leírására még nem vállalkozott senki. Ismereteim szerint napjainkig a *Küszöbszint* leírása készült el (Aradi, Erdős, Sturcz 2000)⁹, és létezik egy összefoglalás az ECL vizsgákhoz kapcsolódva arról, hogy az egyes szintekhez milyen nyelvtani egységek tartozhatnak/tartozzanak (Hegedűs 1999).

Az Európai Unióhoz való csatlakozás a nyelvoktatás és -vizsgáztatás terén is hozott változásokat, módosításokat. 2006 óta a korábban alkalmazott szintbeosztás szerinti vizsgabizonyítványokon fel kell tüntetni a Közös Európai Referenciakeretnek megfelelő besorolást is. A következő táblázatban azt foglaltam össze, hogy a megszerzhető egyes ECL, ill. ORIGO bizonyítványoknak milyen KER-szint feleltethető meg:

KER	ECL		ORIGO
mesterfokú nyelvhasználó	C2		nem akkreditálható
	C1	D	felsőfok
önálló nyelvhasználó	B2	C	középfok
	B1	B	alapfok
alapfokú nyelvhasználó	A2	A	belépő szint (nem akkreditálható)
	A1		nem akkreditálható

Mit kérnek/mérnek a nyelvvizsgán?

A jelentkezőnek a vizsgán a hallott és olvasott szöveg értése mellett szövegalkotási készségéről kell számot adnia szóban és írásban egyaránt. Az ORIGO rendszerben mód van arra, hogy bizonyítványt kapjon a vizsgázó csak a szóbeli (A) vagy csak az írásbeli (B) teljesítményéről, ha mindkét részvizsgát sikeresen teljesíti ún. „komplex” (C) bizonyítványt vehet át, míg az ECL csak egyfajta bizonyítványt bocsát ki (a sikeres részvizsgát itt is elismerik és csak a sikertelen részt kell megismételni, de csak komplex bizonyítványt állítanak ki).

Az ECL rendszerére jellemző, hogy összeállításakor az egyik legfontosabb szempont valószínűleg az volt, hogy világos, könnyen átlátható struktúrával találkozzék a leendő vizsgázó. Ez azt jelenti, hogy szinttől függetlenül azonos részeket tartalmaz egy-egy megmérettetés, s azonos értékelési szempontokat követnek minden szinten. Különbség a vizsgázótól követelt nyelvi teljesítményben van. Az ORIGO ezzel szemben a magasabb szintű nyelvtudásról több vizsgafeladat segítségével kíván meggyőződni.

⁹ Vö. az angol esetében: J. A. van Ek, J. L. M. Trim 1990. *Waystage*. Council of Europe, Cambridge: CUP.; J. A. van Ek, J. L. M. Trim 1990. *Threshold*. Council of Europe, Cambridge: CUP.; J. A. van Ek, J. L. M. Trim 1990. *Vantage* Council of Europe, Cambridge: CUP.

A vizsgák a következő részekből állnak, illetve a következő készségeket mérik (az ORIGO felsőfokú vizsgáján a középfokon is megjelenő feladatokat nem, csak a hozzájuk képest többletet soroltam fel a + után). A – vastagon szedett – mért készség után az olvasható, hogy milyen feladatok megoldása tartozik az adott egységhez.

ECL	Közép	ORIGO	felső ¹⁰
1. Szóbeli kommunikáció bemutatkozás, irányított beszélgetés, önálló témakifejtés vizuális stimulus alapján	Beszédképesség: irányított beszélgetés, önálló témakifejtés képi stimulus alapján szituációs szerepjáték		+ szövegértelmezés (rövid szöveges stimulus alapján)
2. Írásbeli kommunikáció A jelöltnek két (megadott szószámú) fogalmazást kell szótár nélkül, irányítási szempontok szerint írnia.	Írásképesség kb. százötven szóból álló irányított fogalmazás: levél, öt irányítási szempont Nyelvismereti feladatsor különböző típusú, szöveghez nem kötődő nyelvtani és lexikai feladatok		Irányított fogalmazás kb. kétszáz szó, leíró vagy narratív jellegű szöveg megfogalmazása szövegértelmezés írásban rövid írott szöveges inputból kiindulva
3. Olvasott szöveg értése A vizsgázónak két (különböző típusú) szövegértési feladat helyes megoldásával kell igazolnia, hogy szótár nélkül képes a vizsgaszint követelményeinek megfelelő nehézségű általános szöveg tartalmát megérteni.	Olvasott szöveg értése egy hosszabb v. két rövidebb írott nyelvi (szerkesztett) szöveghez húsz egységből álló feladatsor kapcsolódik		+ Szövegértelmezés (szöveges stimulus alapján)
4. Hallott szöveg értése A vizsgázónak felvételtől elhangzó 2 szöveg kétszeri meghallgatása alapján a kapott feladatlapok helyes kitöltésével kell igazolnia, hogy képes megérteni a vizsgaszint követelményeinek megfelelő nehézségű beszélt nyelvi szövegeket.	Beszédértés A vizsgázónak meg kell értenie hosszabb személyes vagy hivatalos – részben szerkesztett – párbeszédet és az audiovizuális médiából átvett vagy nyilvánosan elhangzó informatív szövegeket. Ezt két különböző típusú feladat méri, ezekhez húsz egységből álló feladatsor kapcsolódik		

Összevetve a két vizsgarendszert, első pillantásra megállapíthatjuk, hogy mindkettő ugyanazt a négy készséget méri – hasonló feladatok segítségével. Feltűnik az is, hogy az ORIGO vizsgán többlet az ECL-lel szemben, hogy ott egy nyelvismereti feladatsort is meg kell oldani. Ez felvállaltan nemcsak nyelvtani tudást tesztl. A felsőfokú vizsgázóknak egy szövegértelmezési feladatot is teljesíteniük kell – írásban és szóban egyaránt –, mely az olvasott szöveg értését, illetve az írás- és beszédképességet hivatott mérni.

A szóbeli vizsgákat illetően abban van jelentős különbség a két vizsgarendszer között, hogy míg az ORIGO csak az anyanyelvi vizsgáztatóval folytatott interakciókra épít (egyszerre egy jelölt vizsgázik), az ECL a vizsgázók közötti kommunikációra

¹⁰ A táblázat tartalma a már idézett honlapokról származik, az ORIGO vizsgarendszer esetében az ott olvashatóknak csak a kivonata.

külön hangsúlyt fektet, a jelöltek egymással folytatott beszélgetése fontos része a vizsgának. Az ECL vizsga eredeti célkitűzése Magyarországon éppen a magyar vizsgán valósul meg a legtisztábban: különböző forrásnyelvű, különböző helyeken és módszerekkel tanult vizsgázók egyenlő esélyekkel használják a célnyelvet az egymás közötti kommunikációban, míg anyanyelvi partnernek ott a kérdező. Idegen nyelvek esetében az azonos (magyar) forrásnyelvű diákok hibáik ellenére is kitűnően kommunikálnak épp a közös forrásnyelvi alapra támaszkodva.

A szóbeli részre készülve a várható témák áttekintése az egyik feladat. Az ECL ezen témák megadásakor is ugyanolyan, könnyen áttekinthető struktúrát választott, mint tette ezt a vizsgával kapcsolatos egyéb információk esetében is. Az „alap” témasor bővül szintenként egyre inkább, a következő módon: az „A” szinten megjelenik minden lényegesebb topik (15 téma), csak a kifejtendő altémák száma alacsony, témakörönként általában kettő. A felsőbb szinteken mind az altémák száma mind pedig a topikok száma nő: „B” szinten 17 téma (átlagosan 3 altéma), a „C” 20 témáját 4–5 alpont bővíti, míg a „D” szinten 23 témát találunk, s itt nem ritka már az sem, hogy 6, esetenként 8 kisebb részterület van felsorolva a szóba jöhető témák között.

Az ORIGO ezzel szemben más stratégiát választ: szintenként eltérő számú szóbeli témakört ad meg, a legtöbbet (húszat) alapfokon, igaz, itt a beszélgetésre szánt idő rövidebb, s kevés a témakörön belül megadott érintendő/érinthető téma. A középfokon számon kérhető tudás 15 témakör köré rendeződik, mindegyik kisebb témákra is le van bontva (általában 5–8-ra), míg a felsőfokon 10 témakör, ezeken belül viszont 2–5 altéma van megadva, melyek tovább tagolódnak. Ahogy az az összehasonlításakor kiderül, a felső- és középfok témakörei részben megegyeznek. A magyarázatot – mely arra a kérdésre is választ ad, hogy mi a „témacsökkenés” oka – megtaláljuk a honlapon: „A felsőfokú vizsga témakörei részben megegyeznek a középfokúéval – természetesen itt magasabb szintű nyelvi megoldásokat várunk el –, és részben az alábbi témákkal egészülnek ki. Ezúttal példaképpen néhány kérdés is bemutatjuk a téma egyik lehetséges felvetését.” (Kiemelés az eredetiben.)

A témák és a *Mozaik*

Hogy jelennek meg, hogy jelenhetnek meg ezek a témák egy tankönyvben? Nem mindegyik és nem maradéktalanul. A *Mozaik* tananyagának összeállításakor egyrészt arra törekedtünk, hogy a tanulók hathatós segítséget kapjanak a vizsgára készüléshez is, de ugyanakkor színes és változatos, leckén belül koherens és egymáshoz is kapcsolódó témákat kellett választanunk, amelyek a mai magyar nyelvet, nyelvhasználatot tükrözik, s a nyelvtani, nyelvi tudás mellett elegendő kultúrtörténeti és hungarológiai ismeretet is közvetítenek. Mivel egy tankönyv határai végesek, szükségyszerű volt a szelektálás. Ez is egyik oka annak, hogy nem jelenik meg minden téma mindkét tankönyvben, de a harmadik és negyedik kötet együtt minden olyan főbb topikot felsorakoztat, amely a C és D szintű ECL vizsgákon előfordulhat (mindössze két téma az, amelyekkel „csak” a harmadik kötet foglalkozik, abban viszont a választásokkal és a közélettel, valamint a sporttal is egy-egy teljes lecke). A válogatás során arra törekedtünk, hogy a mindennapi élethez közelebb

álló témák már a harmadik kötetben megjelenjenek, így a negyedikbe maradt több kultúrtörténeti rész, így például a magyar feltalálókról, Nobel-díjasokról szóló leckék. Egy leckén belül is figyeltünk a változatosságra: nemcsak a címben megjelölt téma kerül terítékre, hanem igyekeztünk ehhez kapcsolódva minél színesebb feladatokat kitalálni. A több tárgyi tudást, információt közvetítő leckékben például az önálló véleménykifejtést, kutatómunkát kérő, a „beszélgettető” feladatok biztosítják azt, hogy a tanuló a főszövegeketől eltérő témákkal is foglalkozhasson.

A következőkben azt tekintem át, hogy a vizsgakiírásokban szereplő témák tananyagunk mely leckéiben fordulnak elő. Vezérfonalként az ECL témáit választottam, külön feltüntetve a C és D szinteken szereplő altémákat. Ezeket követik a szintben illeszkedő *Mozaik*-kötet leckéinek a sorszáma¹¹ (M4, ill. M3 jelölés után). Az egyes témák után a lecke száma azt jelenti, hogy ez a téma valamilyen formában felbukkan a leckében – lehet, hogy csak egy-egy feladat erejéig, ezért lehetséges az, hogy egy témához több lecke száma is besorolható és viszont: egy-egy lecke több témánál is felbukkan. Ha a lecke tematikája teljes mértékben fedi az ECL témakört, ezt a szám vastag szedésével jelöltem. Az utolsó sorban azt gyűjtöttem össze, hogy az adott téma mely ORIGO vizsgatémának¹² felel meg (a felsőfok esetében külön szerepelnek a fő- és az altémák – pl. 1, 5 és 3.2, 4.1).

1. Az egyén

C: Ambíciók/karrierépítés; Egyén és társadalom; Divat/öltözködés/szépségápolás ♦ M3: 1, 5, 8, 9, 10, 13, 14

D: Életkori sajátosságok; Viselkedési szokások; Beilleszkedési problémák ♦ M4: 1, 5, 6, 9, 10, 14

ORIGO közép: 1, 5, felső: 1, 5.3,

2. Társas kapcsolatok

C: Szerepek a családban; Férfi-nő kapcsolat; Munkahelyi kapcsolatrendszerek ♦ M3: 3, 6, 12, 14

D: Együttélési formák; Nemzetiségek/kisebbségek; Egyházak/civil szervezetek ♦ M4: 5, 7, 8, 10, 14

ORIGO közép: 5, felső: 1,

3. Család

C. Család/gyermeknevelés; Generációk kapcsolata/ együttélése; Házasság/válás/együttélési formák ♦ M3: 1, 3, 7, 8, 12, 14

D: A családok szociális helyzete; A családi támogatások rendszere; Túlnépeseedés/népességfogyás; Család/karrier ♦ M4: 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11

ORIGO közép: 1, 2, felső: 1, 6.2

4. Lakás/lakóhely

C: Bérlet/saját tulajdonú lakás; Albérlet; Lakásvásárlás/lakáshitel; Lakáskorszerűsítés ♦ M3: 3, 7

¹¹ A *Mozaik* 4. és 3. kötetének leckecímei és a leckék témái a függelékben találhatóak.

¹² Az ORIGO szóbeli témái a függelékben találhatóak.

D: Lakáshelyzet; A lakásépítés nehézségei; A hajléktalanság és okai; Lakás és mobilitás ♦ M4: 7

ORIGO közép: 2, felső: 2

5. Utazás/közlekedés

C: Gépjárművezetés/közlekedési szabályok; Közlekedési balesetek; Közlekedés gyalogosan, kerékpáron; Külföldi utazások célja/formái ♦ M3: 2, 5

D: A városi közlekedés problémái; Tömegközlekedés kontra személyautó; Közlekedés és környezetvédelem; Az idegenforgalom mint bevételi forrás ♦ M4: 2, 5

ORIGO közép: 9, felső: 7, 9

6. Vásárlás/üzletek

C: Vásárlási szokások; Áruházláncok/csomagküldő szolgálat; Kis boltok kontra bevásárlóközpontok; Vásárlói reklamációk ♦ M3: 2, 3, 4, 8

D: A fogyasztói társadalom; Vásárlás hitelre/kártyával/interneten; Üzleti hálózat-építés (MLM); Bevásárlóturizmus ♦ M4: 2, 3, 4

ORIGO közép: 8, 10, felső: 5, 3.3, 4.2,

7. Kommunikáció/kapcsolattartás

C: A mobiltelefon terjedésének okai; A nyelvtudás szerepe a kommunikációban; Az angol nyelv erősödő dominanciája ♦ M3: 1, 5, 15

D: Az Internet az üzleti kommunikációban; Fax, e-mail kontra hagyományos levelezés; Nemzeti (kis) nyelvek/nemzeti kultúrák ♦ M4: 1, 13

ORIGO közép: 12, felső: 8, 8.3

8. Szolgáltatások

C: Autóbérlés; Biztosítás/fajtái; Utazási irodák/bankok; Javítások/garancia; Közüzemi szolgáltatások ♦ M3: 1, 5, 11

D: A szolgáltatások minősége/garanciája; Minőségi kifogások/kártérítés; A szolgáltatóipar szerepe, jelentősége; Elektronikus szolgáltatások/online rendelés ♦ M4: 4, 8, 11

ORIGO közép: 8, felső: 4.2

9. Kultúra/szórakozás

C: Zenei irányzatok/zenei ízlés; Könyv kontra Internet; Mozi, színház kontra tv, videó ♦ M3: 4, 5

D: A művészetek szerepe egykor és ma; Közgyűjtemények és fenntartásuk; Mecenatúra; Régiségek/aukción ♦ M4: 1, 5, 9, 10

ORIGO közép: 6, felső 8, 8.2

10. Idő/időjárás

C: Az előrejelzések szerepe, pontossága; Időjárás és közérzet (orvosmeteorológia); A klíma és a növény-/állatvilág összefüggései ♦ M3: 11

D: Természeti katasztrófák és következményeik; Az ózonlyuk (kialakulása, következményei); Az általános felmelegedés veszélyei ♦ M4: 11

ORIGO közép: 13, felső: 6, 2.4

11. Egészség/betegségek

C: Ambulancia - kórház – szakorvosok; Természetgyógyászat – gyógyszerek; Megelőzés/szűrővizsgálatok ♦ M3: 3, 9, 10, 11, 12, 13

D: A tudomány/kutatás az egészségügy szolgálatában; Műszerek a gyógyításban; Gyógyíthatatlan betegségek/eutanázia; Alternatív irányzatok a gyógyításban/genetika ♦ M4: 2, 4, 6, 9, 10

ORIGO közép: 7, felső 6, 6.1, 6.3

12. Sport

C: Sportolás - egészséges életmód; Labdasportok/csapatjátékok/játék-szabályok; Vízisportok/téli sportok ♦ M3: 2, 10, 11

D: Élsport - tömegsport/dopping; Profizmus a labdarúgásban, boxban; A sport és a nő (sakk, ökölvívás, súlyemelés) ♦ M4: –

ORIGO közép: 7, felső: 6, 6.5

13. Média

C: Napilapok jellege, rovataik; Szenzáció és hírközlés; Média és kultúra-közvetítés ♦ M3: 4, 6

D: Médiabirodalmak; Közszolgálati és kereskedelmi tv/rádió; A tájékoztatás objektivitása, pártatlansága ♦ M4: 12

ORIGO közép: –, felső: 8, 8.1

14. Hobb

C: Műkedvelői tevékenység; Egyesületek (sport, kulturális, szakmai); Hobb és munka ♦ M3: 3, 10, 11

D: Hagyományörzés; Exkluzív hobbok (golf, lovaglás, búvárkodás stb.); Hobb és/vagy profizmus? ♦ M4: 5, 6, 8

ORIGO közép: 3, 5, felső: 8, 8.2

15. Tanulás/munka

C: Nyelvtudás/szakképzettség/ karrier; Esélyegyenlőség a tanulásban, elhelyezkedésnél; Csereprogramok; Külföldi ösztöndíjak/részképzések; Tömegoktatás kontra elitképzés ♦ M3: 1

D: (Túl)képzettség/munkaerőpiaci esélyek; Az élethosszig tartó tanulás; Elhelyezkedési lehetőségek/mobilitás; A hátrányos helyzetűek esélyei; Munkahelyi légkör/vezetők-beosztottak viszonya; Szakmai előmenetel; A munkavállalói biztonság/elbocsátások ♦ M4: 1, 2, 3, 7, 9

ORIGO közép: 3, 4, felső: 3

16. Az Európai Unió

C: Munkavállalás az EU-ban; Nyelvoktatás/nyelvtudás/ elhelyezkedési esélyek az EU-ban; EU-programok (oktatás, gazdaság, stb.) ♦ M3: 1, 7, 11

D: Az EU intézményei, székhelyük; Bővítési stratégia; Jogharmonizáció/egységes valuta; Az EU szerepe a világpolitikában; Az EU versenyképessége a világgazdaságban ♦ M4: 13

ORIGO közép: 15, felső 3, 10, 10.1

17. Országismeret. A forrás- és a célnyelvi ország

C: Népeisége/nemzetiségei; Történelmi hagyományai/emlékei; Kulturális értékei; Művészeti/néprajzi sajátosságai ♦ M3: mindegyik lecke

D: Gazdasági/politikai/társadalmi sajátosságai; Ismertsége/elismertsége a világban; Egymáshoz fűződő kapcsolataik; Eltérések a hagyományokban/szokások-

ban/ világfelfogásban ♦ M4: mindegyik lecke
 ORIGO közép: 14, 15, felső: 9, 10, 9.2, 10.2, 10.3

18. Közélet

C: Közintézmények; Ügyintézés hivatalokban; Helyi közélet; Közbiztonság; Nemzeti ünnepek ♦ M3: 2, 4, 6, 10

D: Államforma/törvényhozás/ közigazgatás/ igazságszolgáltatás; Politikai pártok/civilszervezetek; A közélet tisztasága; Választások/népszavazás; Szakszervezetek/érdekvédelem ♦ M4: –

ORIGO közép: 5, felső: 2.3

19. Környezetvédelem

C: Környezeti ártalmak (levegő, víz, talaj stb.); Szelektív hulladékgyűjtés; Újrahasznosítás; Alternatív energiaforrások ♦ M3: 2, 7, 11

D: Megelőzés/elhárítás a környezetvédelemben; Környezeti katasztrófák és következményeik; Nemzetközi összefogás a környezetvédelemben; Környezetvédelmi ráfordítások/megtérülésük ♦ M4: 11

ORIGO közép: 13, felső 2.4, 7.4

20. Aktuális témák/események

C: Közélet; Gazdaság; Művészetek; Sport ♦ M3: 4

D: Közélet; Gazdaság; Művészetek; Sport ♦ M4: 12

ORIGO közép: –, felső: –

21. Globalizáció

D: Multinacionális cégek; Uniformizálódás (öltözködés, étkezés, kultúra, fogyasztás stb.); Globalizáció/a nemzeti sajátosságok megőrzése; Angol kontra kevésbé elterjedt nyelvek ♦ M4: 5, 10

ORIGO közép: –, felső: 3.3

22. Aktuális etikai kérdések

D: Génebézészet/klónozás; Eutanázia; Halálbüntetés; Diszkrimináció; Állatkísérletek; Nukleáris kísérletek ♦? M4: 9, 10, 11

ORIGO közép: – felső: –

23. Aktuális gazdasági/társadalmi kérdések

D: Gazdasági bűncselekmények/korrupció; Áru-és embercsempészés; Illegális bevándorlás és munkavállalás; Kábítószer-függőség/ alkoholizmus; Prostitúció/bűnözés; Terrorizmus; Emberjogi kérdések ♦ M4: 6, 14

ORIGO közép: 6.4, felső: –

Végigolvasva a felsorolást, könnyen átlátható, hogy a témák jelentős része mindkét vizsgarendszerben megtalálható. Az ECL nagyobb hangsúlyt helyez az aktuális kérdésekre (általános, közéleti, etikai, gazdasági stb.), a felsorolt topikok egy része az ORIGO témakiírásában nem található¹³. Szerepel viszont az étkezés külön témaként, ami az ECL esetében csak egy-egy altémához kapcsolódva jelenik meg. A füg-

¹³ Ne feledjük, hogy az ORIGO tájékoztatójában hangsúlyozták, hogy a közreadott témajegyzék csak példa!

gelékben olvasható ORIGO témakiírásban felsőfokon Magyarország önálló tételként szerepel, és ide tartoznak a magyar nyelvvel, kultúrával kapcsolatos kérdések.

Az értékelés

Szólni kell – ha röviden is – az értékelésről és a sikeres vizsga teljesítéséhez szükséges eredményről is.

A két vizsga azonos teljesítményhez köti a bizonyítvány kiállítását: az összesített eredménynek az elérhető pontszámok 60%-át el kell érnie úgy, hogy egyik rész-eredménye sem lehet kevesebb 50%-nál. Az ECL annyi engedményt tesz, hogy ha az összteljesítmény meghaladja a 80%-ot, akkor ez kompenzálhatja egy részteljesítés 60% alatti (de 50%-nál nem kevesebb) eredményét¹⁴.

A már korábban említettek figyelembe véve talán nem meglepő, hogy itt is megjelenik az ECL filozófiája: az egységességre, átláthatóságra törekvés. A szóbeli és írásbeli teljesítményt minden szinten azonos szempont és elérhető pontszám alapján értékeli (a négy részfeladatot 5-5 szempontból, 0-tól 5-ig terjedő pontszámmal minősítik, így maximálisan 100 pont szerezhető). A szempontok az ORIGO-ban is azonosak, csak szintenként eltérő (alapfok 110, középfok 130, felsőfok 170) pontszámot lehet elérni, ez felsőfokon részben a korábbiakhoz képest új szövegértelmezési feladatokból adódik.

Az olvasott és hallott szöveg értését mindkét helyen feladatlapokkal mérik, ezek esetében csak az elérendő pontszám szerepel a tájékoztatókban. Az ECL az írásbeli kommunikáció értékelési szempontjait is megadja, az ORIGO tájékoztatójában csak a szóbelire vonatkozó támpontokat találtam. A könnyebb összehasonlíthatóság érdekében táblázatban foglaltam össze az információkat. Igyekeztem az egymásnak megfeleltethető részeket egymás mellé elhelyezni.

Írásbeli kommunikáció ECL	Szóbeli kommunikáció ECL ORIGO	
Írásbeliség (szövegtagolás és helyesírás);	Szóbeliség (kiejtés és intonáció, a beszéd folyamatossága);	
Kommunikatív hatékonyság (a helyzetnek megfelelő feladatmegoldás);	Kommunikatív hatékonyság (a helyzetnek megfelelő feladatmegoldás);	Kommunikatív érték, kiejtés;
Szókincs (terjedelme és változatossága);	Szókincs (terjedelme és használatának változatossága);	Szókincs;
Stílus (a fogalmazás műfajához és témájához igazodó nyelvhasználat);	Stílus (a beszédhelyezethez igazodó nyelvhasználat);	
Nyelvhelyesség (alak- és mondattan)	Nyelvhelyesség (alak- és mondattan)	Nyelvhelyesség;
		Beszédeértés

¹⁴ <http://www.ecl.hu/magyar.html>: A vizsgák értékelése

6. A tananyag

Már csak annak a bemutatása maradt hátra, milyen segítséget nyújtanak a *Mozaik-könyvek*¹⁵ a vizsgára készüléshez.

Az ECL vizsgák egyik fontos alappilléret, az egységességet és könnyen átláthatóságot a tananyagban is igyekeztünk követni: a leckék felépítése – ha nem is mindig teljesen azonos szerkezetű – rendre tartalmaz ismétlődő elemeket, feladattípusokat. Az áttekinthetőséget szolgálja a könyv elején megjelenő tartalomjegyzék (6–7), mely nemcsak a leckék címeit és a kezdő lapszámokat hozza, hanem rövid tájékoztatást ad a leckében tárgyalt témákról és nyelvtanról is.

Minden leckében találunk:

- a) „Beszéljessünk!” utasítással fémjelzett bevezető gyakorlatot;
- b) különböző típusú szövegeket (erről bővebben a 6.1-ben);
- c) szöszedetet: magyar nyelvű értelmezéseket és példamondatokat;
- d) a szöveghez kapcsolódó nyelvtani magyarázatot és gyakorlatokat;
- e) a szöveg feldolgozására irányuló feladatokat (lásd 6.1 és 6.2);
- f) lexikai gyakorlatokat;
- g) „hangos” feladatot (6.2);
- h) szövegalkotási gyakorlatokat (6.3, 6.4);
- i) önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkára ösztönző feladatot.

Már az előző felsorolásból is kitűnik, hogy néhány feladat célzottan egy készség fejlesztésére készült, de minden esetben ez nem volt következetesen végigvihető, hiszen ahogy beszéd vagy írás közben is több kommunikációs szándék rejtőzhet nyelvi produkciónk mögött, s több készséget is használunk egyszerre, a gyakorlatok is ezt a komplexitást tükrözik. A következőkben azt veszem sorra, hogy az egyes készségeket milyen gyakorlatok hivatottak erősíteni, s néhányra példát is hozok. Mivel egyes feladattípusok több készség fejlesztésére is sikeresen alkalmazhatók, ezeket csak első előfordulásukkor részletezem, később csak utalok a már korábban bemutatott gyakorlattípusra.

Olvasott szöveg értése

A leckék szövegeinek válogatásakor célunk az volt, hogy azok változatosak legyenek, valamint olyanok, amelyekkel magyar nyelvi környezetben forogva valóban találkozhatnak a tanulók. Ezért a változtatás nélkül közölt autentikus szövegekben időnként előfordulhatnak olyan részletek is, melyek nyelvhelyességi szempontból talán nem tökéletesek, de ezzel is a mindennapok gyakorlatát tükrözik. A hivatalos nyomtatványok, szórólapok, reklámok, néha a napilapokból vett idézetek sorolha-

¹⁵ A hivatkozásokban a könyv lapszámait külön jelölés nélkül tüntetem fel, míg a munkafüzetre vonatkozó oldalszámok előtt a mf. rövidítés látható.

tók ebbe a kategóriába. Érdeemes megemlíteni, hogy néhány esetben az internet volt a forrásunk: némelyik szöveg egésze innen származik, de gyakran egy konkrét témával foglalkozó honlapok, cikkek, blogok anyagából magunk állítottunk össze szöveget. Ez általában azt jelentette, hogy mivel egy témára több oldalon is rá lehet lelni, és ezek tartalma részben vagy egészben fedi egymást, szelektálnunk is kellett. Ilyenkor is törekedtünk arra, hogy a forrás(ok) eredeti fogalmazását megőrizzük, a különböző helyekről származó szövegek összeollózásakor csak annyit változtattunk, amennyire feltétlenül szükség volt a koherens végeredményhez.

A hosszabb szövegek két csoportra bonthatók: egy részüket közös feldolgozásra szántuk, ezeket követik szószedetek és szövegértési gyakorlatok; más részüket, az olvasmányokat – ezek többnyire a munkafüzetben kaptak helyet – nem követi az elmélyülést segítő feladatsor, csak olykor kapcsolódik egy-egy gyakorlat hozzájuk. Szerepük elsősorban az információ- és kultúráközvetítés, ezek segítségével próbáltuk megjeleníteni azokat az ismereteket, amelyeket fontosnak, hasznosnak, „csak” érdekesnek vagy éppen elengedhetetlennek tartottunk, de részletes tárgyalásuk már nem fért a rendelkezésünkre álló keretbe. Ilyen például a *Szenvedély – szenvedés?* című leckében az ágyaspálínkáról szóló betét (74) vagy *A gólya hozza?* lecke tájékoztatója a gyermek születése után járó juttatásokról (114–115).

A szövegek sorában találhatunk szépirodalmi (vers, versrészlet, műfordítás, novella, regényrészlet, memoár, sírfelirat), publicisztikai (napi- és hetilapok cikkei, tudósítás, riport, tárcsa, filmkritika), tudományos prózát (tudományos ismeretterjesztő cikk, lexikon, enciklopédia szócikke, műelemzés), hivatalost és magánjellegűt (pályázati felhívás és űrlap, feljelentés, átvételi elismervény, gyászjelentés, részvétnyilvánító levél, magánlevél, úti beszámoló).

A szövegértésre irányuló feladatokat három csoportba lehet sorolni (az egyes feladatok után zárójelben feltüntettem azok forma szerinti típusát):

a) globális szövegértést célzó kérdések;

pl. válaszoljon kérdésekre a szöveg alapján (feleletalkotó, információtranszfer), csoportosítsa a szövegben előforduló információt a megadott szempontok alapján (illesztés),

igaz – hamis /– nem szerepelt információ (igaz-hamis),

milyen sorrendben hangzottak el az információk? (sorba rendezés).

Egy-két példa: a magyar feltalálókról szóló szöveg (27–28) után a benne előforduló találmányokat, újításokat kell kiötlőjük nevével összekapcsolni. Az *Istenem, Istenem* című lecke első szövege után az egyes vallások jellemzőit táblázat kitöltésével kell összefoglalni, de ezt megelőzően a jól ismert igaz – hamis-feladat is méri ugyanennek a szövegnek az értését (56–58). A megszokottakhoz képest – és az ECL vizsgafeladatokhoz igazodva – itt megjelenik egy harmadik válaszlehetőség is, a „nem szerepelt a szövegben”.

b) a szöveg egy kisebb részére vonatkozó feladatok (részinformáció kiszűrése);

pl. válassza ki, melyik szerepelt a szövegben (feleletválasztó, egyszerű választás), javítsa ki a hibásan szereplő szót/szerkezetet (téves információ),

egészítse ki a hiányzó részeket: toldalékot, névmást, önálló szót (önálló kiegészítés),

c) a szövegértéshez kapcsolódó lexikai feladatok;

pl. szómagyarázat (rövid válasz),

párosítsa a megadott szavakat/kifejezéseket, keresse meg a szinonimákat/ellentétes jelentésű elemeket (illesztés),

használjon azonos/hasonló jelentésű, rokonértelmű szót/kifejezést (behelyettesítés),

válassza ki, az adott szó melyik jelentése szerepelt a szövegben (egyszerű választás),

alkosson mondatot a szövegben előforduló szóval/kifejezéssel (rövid válasz).

Ezek ugyan szövegértési feladatok, de néhányuk megoldása egyben önálló szövegalkotási gyakorlat is, így például kérdés megválaszolása vagy egy szó jelentésének a megmagyarázása.

Talán itt érdemes szólni arról a feladattípusról, amely egyszerre irányul a szövegértésre és -alkotásra. Az egyik ilyen gyakorlatban két szöveg mondatait kevertük össze, s a tanulóknak ezeket kell szétválasztania: meg kell jelölnie, hogy egy mondat A, illetve B szöveghez tartozik-e (pl. az *Istenem, Istenem* című lecke 13. feladata: 64). Ennek egy nehezebb változata, amikor a két szöveg mondatait sorrendbe is kell állítani (*Gyöngyvirágtól lombhullásig*, 139). Ez utóbbival rokon feladatban az előre megadott mondatok helyes sorrendjét kell meghatározni és a hozzá tartozó képhez utalni (*Gyöngyvirágtól lombhullásig*, mf. 65).

Hallott szöveg értése

E készség fejlesztésére két nagy feladatcsoport található a Mozaikban: az egy-egy mondatból, esetleg minipárbeszédből álló, apró hangzó egységekkel operáló és a hosszabb szövegekhez kapcsolódó. A hangos anyag forrása is kétféle: legtöbbször a rendelkezésünkre álló cikkeket, feladatokat kellett felolvasni (ilyenkor a háttérzajok is a stúdió termékei), de néhány esetben sikerült az elektronikus médiában elhangzott eredeti darabot felhasználnunk (pl. *Sorsok, sorstalanság*, 164)

A feladatok egy része megegyezik az előző csoportban is említettekkel, csak értelemszerűen itt a szöveg egyszeri vagy többszöri meghallgatása után kell megoldani őket: globális szövegértés kérdésekre adott válaszok formájában, információ kiválasztása vagy csoportosítása, sorrendbe állítása az elhangzottak alapján, helytelen információ kijavítása, igaz-hamis-feladat, szöveg, illetve szövegrészlet kiegészítése.

Található a kötetben olyan hangos feladat is, amikor a szövegértés után a benne előforduló részleteket kell felhasználni önálló véleménykifejtéshez, ill. a hallott szövegből nyert információ alapján kell egy álláspontot képviselni (pl. a *Keresd a nőt!* lecke egyik gyakorlatában a beszélgetés alapját Burns verse szolgáltatja: 87).

Mindenképpen a hangfelvételekhez és a hallott szöveg értéséhez is kapcsolódnak a feladatok között gyakran felbukkanó tollbamondások (pl. *A jó pap is boltig tanul*, mf 6: *Iskolák a jövőben*; *Mozgó világ* mf 72: *A filmről*). Igaz, ebben az esetben az „értés” inkább percepció értelemben használandó, a gyakorlat pedig szoro-

san kapcsolódik az írásbeli kommunikációhoz, illetve az ott értékelendő teljesítményekhez.

Szóbeli kommunikáció

A korábbiakban már találkozhattunk olyan feladatokkal, melyek ugyan az olvasott vagy hallott szöveg értését célozzák meg elsősorban, de a tanórán megoldásukkor szükségszerűen szóban hangzanak el a válaszok. Ezek önálló szövegalkotási gyakorlatok is egyben, méghozzá olyanok, amelyek során az interakció is jelentős szerephez jut.

A leckéket indító, motivációs feladat – mely többirányú kérdésből és tematikus gyűjtésből áll – célja, hogy felkeltse a tanulók érdeklődését a téma iránt, lehetőséget ad vele kapcsolatos személyes élmények elmondására. A kérdések igyekeznek rávilágítani a tárgyalandó terület sokféleségére, annak különböző részeire. Gyakran kell összefoglalnia a tanulóknak a témáról már meglévő tudását, illetve meg kell fogalmaznia állásfoglalását ezekkel kapcsolatban. Amennyiben a téma alkalmas rá, mindig élünk azzal a lehetőséggel, hogy a tanuló hasonlítsa össze saját, hazájában vagy másutt szerzett tapasztalatait a magyar viszonyokkal. Jó alkalmat biztosítanak ezek a gyakorlatok arra is, hogy a tanulók szembesüljenek a kultúrák közötti különbségekkel, és hogy bővítsék Magyarországról, a magyar nyelvterületről meglévő tudásukat.

A negyedik kötetben is felbukkan már az a feladat (pl. *A beszélőgép feltalálója* 29–30), amelyet a harmadik kötet minden leckéjében megtalálunk, a „pro és kontra”: előre megadott szempontok felhasználásával (is), irányított beszélgetés formájában kell a tanulóknak vitázniuk egymással, ill. kifejteniük véleményüket.

Az irányított beszélgetés vizsgarészre készíténe fel a vizuális stimulust alkalmazó feladatok is. Ezek legismertebbike, amikor egy képet kell a tanulóknak leírnia, vagy felhasználnia saját álláspontjának megfogalmazásához (*Nobel-díjasok, marslakók és egyéb csodabogarak* 154; *Keresd a nőt!* 86), máskor a feltett kérdéseket kell a kép segítségével megválaszolni (*A paprika titka* 47). A vizuális stimulus egy másik fajtája, amikor a grafikonokon vagy táblázatokban összefoglalt adatokat kell értelmezni (*Szenvedély – szenvedés?* 70–71, *Mozgó világ* 144). Ilyen feladattal gyakorta találkozhatnak az ECL-vizsgát tevők.

Írásbeli kommunikáció

Ahogy a szövegértési, úgy a szövegalkotási készségek is nagyon sok azonos vagy hasonló elemet tartalmaznak attól függetlenül, hogy milyen közegben és formában jön létre a kommunikáció. Így érthető az, hogy az előző pontban említett gyakorlatok jelentős része nemcsak szóban, hanem írásban is elvégezhető, néha a feladat utasítása is kéri, hogy a szóbeli összefoglalás után szülessék meg az írott változat is (*Keresd a nőt!* 84).

(Itt érdemes talán kitérni arra, hogy mind a szóbeli mind az írásbeli kommunikációra való felkészülés sikeresen csak úgy folytatható, ha biztosított az állandó

visszacatolás, ellenőrzés, javítás. A rövid és sok esetben egyértelmű – azaz csak egy jó megoldást tartalmazó, nyelvtani, lexikai feladatok esetében – a válaszáért elég a megoldókulcsot felcsapni. De ez nem oldja meg, nem is oldhatja meg a hosszabb szövegművek ellenőrzését. Bár a Mozaik írásánál törekedtünk arra, hogy önállóan is használható tananyagot hozzunk létre, ez csak részben sikerülhetett.)

A vizsga ezen feladatára leginkább irányított fogalmazás írásával lehet felkészülni. Ezeket a gyakorlatokat úgy válogattuk össze, hogy ne csak témájukban legyenek színesek, ötletesek, hanem a felhasználandó elemek is változatosak legyenek. Helyenként csak egy-két megadott szempont alapján kell szöveget alkotni, mint például az Ez is magyar találmány leckében, ahol egy (saját) találmányt kell leírni (mf. 24), máskor sok figyelembe veendő szempont és néhány, a nyelvtani szerkezetet is befolyásoló mondatkezdet felhasználásával kell fogalmazni (*A paprika titka* mf. 30). A megadott elemek olykor szavak, kifejezések, máskor egy levél különböző helyeiről hiányzó bekezdéseket kell pótolni (*A családi tűzhely* mf. 50–51) vagy a bemutatott részvénytulajdonos levél alapján kell hasonlót írni (És addig éltek, amíg meg nem haltak 121).

Az írásbeli kommunikáció egy másik fontos része – amelyet ugyan még nem mérnek a vizsgákon – a mindennapokban megkerülhetetlen kérdőívek, nyomtatványok kitöltése. Ezek egyszerre szövegértési és -produkciós feladatok, nem maradhattak ki tehát a gyakorlatok közül (*A beszélőgép feltalálója* mf. 17–18; *Ez is magyar találmány* mf. 25).

Egyes tananyagrészek bemutatásától kénytelen voltam eltekinteni. Például a *Mozaik*-ban megjelenő nyelvtan felépítését, rendezőelveinek ismertetését nem lehetett egyetlen dolgozatba zsúfolni. A nyelvtani gyakorlatok vagy a pragmatikai feladatok elemzése is várat még magára. Mindezzel együtt remélem, hogy a fenti áttekintést haszonnal forgathatják azok, akik a tárgyalt két magyar mint idegennyelv-vizsgáról szeretnének összefoglaló információkhoz jutni, és azok is, akik ezekre a vizsgákra készítik fel tanulóikat.

Irodalom

- Aradi András, Erdős József, Sturcz Zoltán 2000. *Küszöbszint. Magyar mint idegen nyelv*. Műegyetemi Távoktatási Központ, Budapest.
- Cseresnyési László 2004. *Nyelvek és stratégiák, avagy a nyelv antropológiája*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Durst Péter 2004. *Lépésenként magyarul*. Szegedi Tudományegyetem Hungarológia és Közép-Európa Tanulmányok Nemzetközi Oktatási Központ, Szeged.
- Erdős József–Kozma Endre–Prileszky Csilla–Uhrman György 1979. *Színes magyar nyelv-könyv*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Erdős József–Prileszky Csilla 1992. (1995, 2001, 2002, 2006) *Halló, itt Magyarország!* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Erdős József–Kozma Endre–Prileszky Csilla–Uhrman György 1990³. *Hungarian in Words and Pictures*. (A textbook for foreigners.) Tankönyvkiadó, Budapest.

- Fábián Pál 1971. *Manuale della lingua ungherese*. (Magyar nyelvkönyv olaszoknak) [Tanuljunk nyelveket sorozat] Tankönyvkiadó, Budapest.
- Ginter Károly–Tarnói László 1974. (1976) *Ungarisch für Ausländer*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Hegedűs Rita 1999. A tudásszint mérésének és mérhetőségének egy lehetőségéről. *Hungarológia* 1: 196–203. Nemzetközi Hungarológiai Központ, Budapest.
- Hlavacska Edit–Hoffmann István–Laczkó Tibor–Maticsák Sándor 1991 (1996). *Hungarolingva 1*. Debreceni Nyári Egyetem, Debrecen.
- Kovácsi Mária 1993. *Itt magyarul beszélnek I*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Lelkes István 1967. *Manuel de hongrois*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Nyelvvizsgák szintillesztése a Közös Európai Referenciakeretbe*. Kézikönyv. Előkészítő, kísérleti változat. NyAT, PH NyAK, Budapest, 2005.
- Szűj Enikő 1979. *Курс венгерского языка*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Melléklet

Az ORIGO vizsgarendszer szóbeli témái: élő idegen nyelvek¹⁶

KÖZÉPFOK

1. ÉN ÉS A CSALÁDOM

bemutatkozás; személyes információk; a család, barátok, rokonok bemutatása; saját maga és családtagjai foglalkozása; rzzel kapcsolatos tervek, elképzelések; harmadik személy külső megjelenésének, belső tulajdonságainak, szokásainak leírása; családi ünnepek, családi tradíciók;

2. AZ OTTHON ÉS A SZŰKEBB KÖRNYEZET

a ház vagy lakás leírása; a környék és a környezet leírása; a város v. település, ill. kerület bemutatása, ahol lakik; otthonteremtés, lakáshelyzet; az ideális lakóhely; a lakásfenntartás kérdései (költségek); diákszálló, albérlet: házirend, lehetőségek és tiltások; generációk együttélése; munkák a házban és a ház körül;

3. A MUNKA VILÁGA, NAPI TEVÉKENYSÉG

szokásos napi tevékenység otthon és a munkahelyen; munkahely, munkakör, további tervek; pályaválasztás; népszerű foglalkozások, kereseti lehetőségek; munkahelyi körülmények: előmenetel, munkával kapcsolatos problémák; munkahelyszerzés, munkanélküliség, szociális problémák;

4. A TANULÁS VILÁGA

a tanulással kapcsolatos napi tevékenység; iskolájával, a tantárgyakkal, tanárokkal kapcsolatos információk; iskolai hagyományok, iskolai élmények; szervezett és önálló tanulás, egész életen át tartó tanulás; iskolatípusok, vizsgák, értékelés, osztályzás;

5. KAPCSOLATOK MÁS EMBEREKKEL: MAGÁNÉLET ÉS KÖZÉLET

barátok, ismerősök, iskola- és munkatársak; öltözködés, divat; összejövetel, egyesületi és klubélet, levelezés; társasági élet; civil szervezetek; közbiztonság;

¹⁶ <http://www.itk.hu/origo/tema/>

6. SZABADIDŐ, SZÓRAKOZÁS, KULTÚRA

a szabadidő eltöltése, szórakozási lehetőségek; egyéni érdeklődés, hobbik; színház, mozi, opera, koncert; tévé (műsorfajták), újság, rádió; olvasás: könyvtár, olvasmányok, kedvenc könyve;

7. EGÉSZSÉG, EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS, SPORT

testi és lelki egészség, egészséges életmód; testápolás; betegség megelőzése, a betegség kezelése, betegápolás; orvosnál; gyógyszerek, gyógymódok; orvosi szolgáltatások, biztosítás; dohányzás, alkohol-és drogfogyasztás; sport: sportolási lehetőségek, sportágak; tömegsport és versenysport;

8. VÁSÁRLÁS ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

vásárlás, különösen élelmiszer, ruha és háztartási cikkek vásárlása; vásárlási lehetőségek és tapasztalatok; árak, a fizetés módjai; különböző üzlettípusok; vásárlási szokások, ajándékozás; hirdetések, reklám; szolgáltatások: posta, telefon, bank, internet, rendőrség, diplomáciai képviselő, autójavítás, fodrász, tisztító stb.; a szolgáltatások leírása, ezzel kapcsolatos tapasztalatok;

9. UTAZÁS

utazási formák: üzleti út és turistaút, egyéni és szervezett utazás; utazás autóval, vonattal, hajóval és repülővel, ezek használata üzleti út és nyaralás során; szálláslehetőségek, kemping; utazási irodai szolgáltatások; utazási élmények; a külföldi tartózkodással kapcsolatos tudnivalók;

10. ÉTKEZÉS

étkezési szokások; étterem és más vendéglátóhelyek; egészséges étkezés; egy-két étel elkészítése; otthoni vendéglátás, meghívás; a magyar konyha jellegzetességei;

11. KÖZLEKEDÉS

helyi és távolsági közlekedés leírása (megközelítési lehetőségek); közlekedési eszközök (tömegközlekedés, autó, kerékpár, egyéb); autótartás; jogosítvány; esélyegyenlőség a közlekedésben (idősek, kisgyerekekkel közlekedők, gyerekek, mozgásérzékenyek); közlekedési szabályok, közlekedési morál (autóvezetők és gyalogosok, járműveken utazók, motorosok, kerékpárosok); közlekedési gondok, közlekedésfejlesztés; közlekedésbiztonság;

12. KOMMUNIKÁCIÓ

az idegen nyelvek szerepe és fontossága; nyelvtanulási módszerek és lehetőségek; a számítógép szerepe a mindennapokban; Internet; a számítógép előnyei és hátrányai; tömegtájékoztatás és véleményformálás (tévé, rádió, sajtó); a kapcsolattartás egyéb eszközei (telefon, fax, mobil);

13. TÁGABB KÖRNYEZETÜNK, A TERMÉSZET VILÁGA

természeti környezetünk (növények, állatok); éghajlat; a környezetünket fenyegető veszélyek; mindennapi környezetvédelem (a környezet tisztasága, szelektív hulladékgyűjtés, energiatakarékosság, újrahasznosítás); időjárás: az évszakokra jellemző időjárás, aktuális időjárás;

14. MAGYARORSZÁG

Magyarország természeti értékei; tájak, egy-egy város leírása, turisztikai nevezetességek; alapvető földrajzi és történelmi ismeretek; a főváros és/vagy szülővárosa legfontosabb nevezetességei; hagyományos és nemzeti ünnepek; szokások; nemzeti-

ségek Magyarországon, magyar nemzetiségek más országokban; kulturális értékeink; Magyarország politikai berendezkedése (államforma, többpártrendszer, parlament, önkormányzatok);

15. A CÉLNYELV ORSZÁGA(I) ÉS AZ EU

a célnyelvi ország(ok) főbb jellemzői (fekvés, nagyság, főváros, pénznem, államforma, parlament); a legismertebb földrajzi értékek (éghajlat, tájak, városok) és turisztikai nevezetességek; néhány történelmi esemény; ismertebb ünnepek, szokások; a mindennapok kultúrája (étkezés, közlekedés, a társas érintkezés formái); kulturális értékek;

FELSŐFOK

A felsőfokú vizsga témakörei részben megegyeznek a középfokúval – természetesen itt magasabb szintű nyelvi megoldásokat várunk el –, és részben az alábbi témákkal egészülnek ki. Ezúttal példaképpen néhány kérdésen is bemutatjuk a téma egyik lehetséges felvetését.

1. EGYÉN ÉS CSALÁD

- 1.1. Család és társadalom: A család és a házasság intézményének problémái; a gyermekszaporulat, a családi pótlék, az állami gondozás. Korai vagy késői házasság, a házasságra való felkészülés. A válás és a válás következményei. Válságban van-e a házasság / család? Miért (nem)? Hogyan függ össze az életszínvonal és a gyermekek száma? Érdemes-e sok gyermeket vállalni? Miért kerül sok gyerek állami gondozásba? Sikeresek-e a házassági hirdetések és a társskereső intézmények? Mi ennek az oka? Mennyire lehet valaki független a házasságon belül? Miért sok a válás? Milyen következményei vannak a válásnak? Miért veszekszik a legtöbb házaspár? Milyen lenne az ideális férj/feleség?
- 1.2. Generációs különbségek. Az idősek problémái. Generációk együttélése: segítség vagy konfliktusforrás? A fiatalok lehetőségei az önálló életre. Adjanak-e tanácsot a szülők a fiatalok gondjaiban? Támogassák-e a szülők felnőtt gyermekeiket? Miért magányos sok idős ember? Mi a véleménye a nyugdíjrendszerről? Megfelelően gondoskodik-e az állam, illetve a társadalom az idősekről? Miért (nem) menne idősek otthonába élete utolsó szakaszában?
- 1.3. Iskolai és iskolán kívüli nevelés. Nevelési elvek. Szigorúan vagy engedékenyen neveljük-e? A család vagy az iskola hatása erősebb a nevelésben? Milyen iskolán kívüli nevelő hatások érik a fiatalokat? Milyen szerepet játszanak ma az ifjúsági szervezetek? Hogyan és miért lesz valakiből fiatalkorú bűnöző?

2. LAKÓHELY, A SZŰKEBB ÉS TÁGABB KÖRNYEZET

- 2.1. Lakástípusok: családi ház, öröklakás, bérlakás. Különbségeik, előnyök és hátrányaik. Lakáshiány, lakásépítés, ingatlanárak. Van-e lakáshiány és mik az okai? Mennyiben kielégítő megoldás az albérlet? Milyen változások vannak/lesznek a lakásépítés területén?
- 2.2. Korszerű lakás, ideális otthon. Külföldi és hazai lakásigények. A lakótelepeken jelentkező problémák (elmagányosodás, slum-ök kialakulása). Milyen méretű lakás szükséges a normális életvitelhez? Hol épüljenek az új lakások? Le kell-e bontani a régi városrészeket?

- 2.3. A szűkebb környezet problémái. Lakóhelye kommunális ellátottsága. Az önkormányzat tevékenysége a településért. Környezetszennyezés és mindennapi környezetvédelem a településen, ahol lakik (szemét és mérgező anyagok elhelyezése; a levegő, vizek, talaj szennyezettsége, ill. védelme). Miképpen kezeli az önkormányzat a település gondjait? Milyen fejlesztések vannak folyamatban (úthálózat, közellátás, egészségügyi és időskori ellátás, kulturális intézmények, stb.)? A környezetszennyezés milyen példáival találkozik lakóhelyén? Milyen intézkedéseket tervez az önkormányzat ezek megszüntetésére? Milyen civil kezdeményezéseket ismer, ill. látna szükségesnek a környezet kímélése érdekében?
- 2.4. A tágabb környezet problémái: világméretű környezeti gondok (túlnépesedés, éhínség a harmadik világban, a természeti környezetet fenyegető tendenciák: éghajlatváltozás, ózonlyuk, egyéb). Megfelelőnek tartja-e, ahogy a nemzetközi szervezetek a fent felsorolt problémákat kezelik? Kinek kellene aktívabban fellépni? Miképp lehetne a fent említett, az emberi életet fenyegető folyamatokat feltartóztatni?
3. A MUNKA ÉS A TANULÁS VILÁGA
- 3.1. Pályaválasztás, felkészülés a továbbtanulásra; esélyegyenlőség; pályamódosítás. Mely tudományterületek iránt érdeklődnek leginkább a továbbtanulók, és melyek iránt nem? Mi ennek az oka? Mik a sikeres felvételi feltételei? Milyen célt szolgálnak a „fizetős” egyetemek és főiskolák? Miért módosítja manapság sok fiatal a pályáját? Milyen lehetőségek vannak külföldi tanulmányutakra és ösztöndíjakra? Ismer-e az esélyegyenlőség érdekében hozott intézkedéseket? Van-e valójában esélyegyenlőség?
- 3.2. Érvényesülés, szakmai karrier. Az egyes szakmák társadalmi presztízse. A szellemi és fizikai munka megbecsülése. Továbbképzés és átképzés. Munkanélküliség. Női munkaerő, nők a vezetésben. Igazságosnak tartja-e az egyes szakmák erkölcsi és anyagi elismertségét? Mely szakterületek vannak különösen hátrányos helyzetben, és milyen következményekkel jár ez? Miért vállalnak sokan a 8 órai munkán túl is alkalmi megbízásokat? Ki csinál ma karriert Magyarországon? Milyen hatással van a munkanélküliség a vállalati munkára és a munkafejlesztésre? Milyen intézkedésekkel lehetne csökkenteni a munkanélküliek számát? Mi várható ezen a téren az esetleges EU-csatlakozástól? Megfelelően gondoskodik-e a társadalom a hajléktalanokról?
- 3.3. Kisvállalkozások és multik Magyarországon. Adózás, árak és bérek. Szürke- és feketegazdaság. Milyen előnyei és hátrányai vannak a multik jelenlétének a magyar gazdaságban? Helyes-e, hogy a külföldi beruházásokat az állam különféle kedvezményekkel támogatja? Miért (nem) igazságos az adórendszer? Kik érdemelnének nagyobb adókedvezményt? Hogyan lehetne megadóztatni a láthatatlan jövedelmeket?
4. ÉTKEZÉS
- 4.1. Egészséges és egészségtelen táplálkozás; a helytelen táplálkozás következményei; rossz fogak, túltápláltság és fogyókúra; árak és egészséges étrend. A magyar konyha, összehasonlítva más országok konyhájával; viselkedés étkezés

közben, az étkezéssel és ivással kapcsolatos szokások Magyarországon és külföldön. Italfogyasztás, alkoholizmus, az alkoholizmus okai és következményei. Miért nehéz a táplálkozási szokásokon változtatni? Miért sikertelen gyakran a fogyókúra? Helyeselné-e a teljes alkoholtilalmat? Miért divatosak a szakácskönyvek? Mi a véleménye a vegetarianizmusról?

4.2. Éttermek, vendéglők, önkiszolgálás itthon és külföldön. Milyen vendéglátó-ipari létesítményeket ajánlana külföldi barátainak? Milyen étkezési lehetőségek vannak az utcán? Miért (nem) kedveli ezeket?

5. SZOLGÁLTATÁSOK, KERESKEDELEM

5.1. Piac, áruellátás, választék, minőség. Bevásárlóközpontok és hagyományos kereskedelem. Piacok. Hirdetések, reklámok. Feketekereskedelem. Mennyiben (nem) jelentenek a hipermarketek és bevásárlóközpontok magasabb színvonalú kereskedelmet? Kedvezően hat-e a piac az árak és a kínálat alakulására? Miért zár be sok kis üzlet, és milyen következményekkel jár ez? Érdemes-e külföldön vásárolni?

5.2. Pénzforgalom, bank, biztosító; hitelek, befektetések, valutavásárlás. Miért nem érdemes az aluljáróban pénzt váltani? Milyen bankkölcsönökről tud (házépítés, áruvásárlás stb.) és milyen feltételekkel?

5.3. Divatigények és kereskedelem. Divatirányzatok, divat és árak, divat az öltözködésben és más területen. Miért (nem) jó a divatot követni? Milyen tényezők befolyásolják a divatot? Mi a véleménye a jelenlegi divatról?

6. EGÉSZSÉGÜGY, SPORT, IDŐJÁRÁS

6.1. Egészségvédelem, az egészséges életmód feltételei és magyarországi lehetőségei. Betegség, orvosnál. Milyen a jó orvos? Milyen a jó orvos-beteg kapcsolat? Mennyiben befolyásolja a szociális helyzet az egyén egészségét, életmódját? Meg kell-e mondani a betegnek az igazat?

6.2. Társadalombiztosítás, egészségügy. Népeségcsökkenés, családi pótlék, nyugdíjrendszer. Milyen alapvető problémákkal szembesül a beteg a magyar egészségügyben? Miért kevés a gyerek és sok a nyugdíjas? Lehet-e a népességnövekedést befolyásolni?

6.3. Orvostudomány, civilizációs betegségek és elterjedésük, veszélyességük, szervátültetés. Természetgyógyászat. Gyógyszerfogyasztás, gyógyszerárak. Hogyan lehet kiszűrni a természetgyógyászatban a sarlatánokat? Milyen új betegségek jelentek meg? Melyeket lehet összefüggésbe hozni a környezeti ártalmakkal? Milyen orvosi és erkölcsi problémákat vetnek fel a szervátültetések?

6.4. A dohányzás, ital, kábítószer terjedése. A fertőző betegségek problémái, okai, gyógyításuk, megelőzések. Mi veszélyesebb társadalmilag: az alkoholizmus vagy a kábítószer-fogyasztás? Mit tehet a szülő, az iskola és a társadalom a fiatalok drogfogyasztása ellen? Mire költjön többet az állam: a megelőzésre vagy a rehabilitációra?

6.5. A sport szerepe az egészség megőrzésében és nevelésben. A sport, a sportolók helyzete Magyarországon és a célország(ok)ban. A sport az egyén életében, sportolási lehetőségek. Miért szorítja ki az amatőr sportot a profizmus? Milyen

sportágak népszerűek nálunk? Milyen új sportágakat ismer és hogy tetszenek ezek?

7. KÖZLEKEDÉS

7.1. Közlekedési morál, szabálytalanságok, udvariasság és türelmetlenség. Különbségek a hazai és a külföldi (pl. célországi) viszonyok között. Melyik KRESZ-szabályokat sértik meg leggyakrabban a magyar autósok? Megfelelőnek tartja-e a bírságolások mértékét? Milyen változtatásokat javasolna egy hatékonyabb közlekedésszabályozás érdekében?

7.2. Baleset, balesetek megelőzése, a balesetek okai, ittas vezetés. Jogositvány, a jogositvány megszerzése. Autógondok: az autó tárolása, kiválasztása, parkolás. Autótípusok. Autólopások. Az autó karbantartása. Meghibásodás, szervizek. Mit tegyünk, ha közlekedési balesetet látunk? Miért veszélyesek a régi autók? Milyen sebességgel célszerű közlekedni az autópályán? Melyek a legmegbízhatóbb autótípusok?

7.3. A közlekedés fejlődése és fejlesztése. Budapest, ill. lakóhelye közlekedési gondjai. Tömegközlekedés a nagyvárosokban. Metróépítés, hidak és autópályák tervei. Milyen hatással lehet egy autópálya megépítése az adott régió fejlődésére? Melyik autópálya megépítését tartja a legégetőbbnek? Hogyan reagálnak az autósok arra, ha drága a matrica? Hogy válnak be az egyes járművek a tömegközlekedésben?

7.4. Közlekedés és környezetvédelem: Úthálózat vagy vasúthálózat, kamionok vagy vasút. A magyar vasutak helyzete. Közlekedés a célország(ok)ban és az EU-ban. Az áruszállítás alkalmas eszközei. A vám és a határátlépés problémái. A környezet kémelése és az energiatakarékosság szempontjai a közlekedés fejlesztésében: EU-tervek. Melyek az autóhasználat leküzdhetetlen korlátai? Milyen megoldásokat javasolnak erre a különböző érdekcsoportok?

8. SZÓRAKOZÁS, MŰVELŐDÉS, KOMMUNIKÁCIÓ

8.1. Tömegkommunikációs eszközök és hagyományos művelődési, szórakozási formák. Tévé és mozi, tévé és olvasás, tévé és egészségtelen életmód, tévé és meccs, tévé és videó, tévé és rádió. Az egyes csatornák műsorválasztéka, vételi lehetőségek. Számítógépes játékok, Internet, színházi élet Magyarországon és a célország(ok)ban. Miért nincsen közönsége a magyar filmeknek? Mi a különbség egy színházi előadás és annak televíziós közvetítése között? Mi a véleménye a „modern” színházi rendezésről? Milyen hatással van a piacosítás a kulturális életre? Milyen példákat és ellenpéldákat ismer arra, hogy a kultúra is áru? Mi a véleménye a tévéreklámról?

8.2. Közművelődési lehetőségek, kulturális élet városban és falun. A művelődési házak, faluházak feladatai és gondjai. Múzeumok és közművelődés. Zene: cigányzene, népzene, klasszikus- és popzene, zeneoktatás. Felnőttoktatás, korszerű műveltség. Képzőművészet, művészeti nevelés. A sajtó szerepe. Miért nem tudják a művelődési házak betölteni a funkciójukat? Mi tartozik bele az „általános műveltség” fogalmába? Hogyan lehetne elérni, hogy az értéktelen művészet helyett az értékeset pártolja a közönség? Milyen nálunk a mozik látogatottsága? Mit gondolnak a külföldiek a cigányzenéről?

8.3. Kapcsolattartás korunkban: telefon, mobiltelefon. Levelezés és e-mail. A társas összejövetelek az egyes korosztályokban: civil szervezetek, sportegyesületek, ifjúsági szervezetek, klubok. Mire alkalmas és mire nem a mobiltelefon? Teljesen ki fogja-e szorítani a levelezést a drótposta (e-mail)? Megfelelően helyettesíti-e a tévé és a világháló a társas összejöveteleket? Milyen civil szervezetet ismer, amelynek szívesen tagja lenne?

9. UTAZÁS KÜLFÖLDRE ÉS A CÉLNYELV ORSZÁGÁBA

9.1. A külföldi utakon szerzett tapasztalatok és élmények. Melyik külföldi útján volt olyan élménye, tapasztalata, amiből fontos tanulságot vont le a maga számára? Melyik város, ill. milyen látnivaló emléke bizonyult a legmaradandóbbnak és miért? Mit tudnak a külföldiek az utazási tapasztalatai szerint rólunk és országunkról?

9.2. Ismerkedés a célnyelv országával, annak kultúrájával. A hazaitól eltérő hagyományok és szokások. Az ismert tájak, városok, országrészek jellegzetességei. Tapasztalatok az emberi kapcsolatokról, a légkörről, a mienktől eltérő politikai berendezkedésről, társadalmi csoportokról, gazdasági helyzetről, munkaerőpiacról, stb. Megismerte-e a célországban elterjedt valamelyik nyelvjárást és milyen hatása volt annak az első mondatoknál? Milyen tapasztalatokat szerzett a célnyelv országa(i)ban az iskolákról? Kedvesebbek vagy hűvösebbek ott az emberek az idegenekhez? Könnyű velük a barátkozás? Megjegyzés: Természetesen nem mindenki volt már külföldön és járt a célnyelv országa(i)ban. A tankönyvekből, nyelvkönyvekből, filmekből, a televízióból azonban minden vizsgázó szert tehetett a megfelelő ismeretekre a célnyelvi kultúra ilyen kérdéseiről.

10. MAGYARORSZÁG

10.1. Magyarország társadalmi berendezkedése: választási rendszer, párt(ok), hatalmi ágak. Gazdasági kapcsolataink, exportképesség. Kapcsolataink és szerepünk Kelet-Közép-Európában. EU-felvételünk kérdései. Gazdaságunk fejlődése. Földrajzi helyzet és gazdaság: pl. az árvizek okai. Melyek a legfontosabb, leghatékonyabban termelő gazdasági ágazatok? Miért jelenthetnek problémát a magyar mezőgazdasági termékek az EU-ban? Milyen aggodalomra adhatnak okot a magyar munkavállalók az EU-ban?

10.2. A magyar nyelv eredete, fejlődése; a nyelvhasználat problémái, a durva, ill. szegényes beszéd okai. Melyik nyelvre hasonlít a magyar és mennyire? Hol beszélnek a rokon nyelveket? Miért nem elég jó az iskolai nyelvoktatás határfoka?

10.3. A magyar történelem főbb eseményei és szereplői. Nagyszámú magyar kisebbség a szomszédos országokban: kettős identitás, ragaszkodás a magyar kultúrához. A kisebbségek jogai és helyzete Magyarországon. A legnagyobb kisebbség: a romák. Kulturális élet országunkban. A magyar kultúra a külföldiek szemében; közhelyek: csikós, gulyás, puszta, cigányzene stb. Bűnözés, közbiztonság. Milyen megújulást hozott Bartók és Kodály a zenében? Mit tud Kossuth Lajosról, Petőfi Sándorról, Széchenyi Istvánról stb.? Miért ment sok magyar tudós külföldre? Megjegyzés: A témához szükséges műveltségi, ill. tájékozottsági elvárások nem haladják meg azt a szintet, amelyet a középiskolában tanult ismeretek és némi újságolvasás biztosít. A vizsga egyébként nem az általános mű-

veltséget akarja felmérni, de figyelembe kell vennünk, hogy a hozzánk látogató külföldiek egy sor olyan kérdést tesznek fel, amelyek Magyarországgal kapcsolatosak, és ezekre is kell tudnunk válaszolni.

A Magyar mozaik 4 tankönyv leckéi

1. A Jó pap is holtig tanul – oktatás, iskolák
2. A beszélőgép feltalálója – Magyar feltalálók: Kempelen Farkas, Jedlik Ányos, Csonka János, Bánki Donát
3. Ez is magyar találmány – Bíró László, a golyóstoll feltalálója
4. A paprika titka – Szent-Györgyi Albert, a C-vitamin felfedezője
5. Istenem, Istenem – vallások, templomok
6. Szenvedély – szenvedés? – dohányzás, drogfogyasztás, alkoholizmus
7. Keresd a nőt! – nők és férfiak
8. A családi tűzhely – Házasság, család
9. A golya hozza? – Szülés, születés
10. És addig éltek, amíg meg nem haltak – Elmúlás, halál, gyász
11. Gyöngyvirágtól lombhullásig – Élővilág, természetvédelem
12. Mozgó világ – televízió, mozi, filmek, színház
13. Nobel-díjasok, marslakók és egyéb csodabogarak – Magyar Nobel-díjasok
14. Sorsok, Sorstalanság – Kertész Imre, az első magyar irodalmi Nobel-díjas
15. És fordítva... Utolsó, rendhagyó lecke mindazoknak, akik tovább szeretnének foglalkozni a magyar nyelvvel, netán fordítói babérokra vágyanak

A Magyar mozaik 3 tankönyv leckéi

1. Elmondani, jaj de nehéz... – a nyelvtanulásról és erről a tankönyvről
2. Úton, útfélen – közlekedés úton, vízen, levegőben
3. Az élet sava-borsa – magyar konyha, azaz amit eszünk és iszunk
4. Főúr! Fizesetek! – kávéház, cukrászda, kocsmá
5. Itthon, otthon – rendhagyó kirándulás a régi és a mai Magyarországon
6. Mondd, te kit választanál? – választások, politika, közélet
7. Az én házam az én váram – lakhely, lakás
8. Ízlések és pofonok – mi a szép és mi a csúnya?
9. Külsín és belbecs – külső és belső összhang/ellentét
10. Vigyázz, kész, rajt! – sport
11. Víz, víz, víz – strand, uszoda, tó, folyó, forrás
12. Álom, álom, édes álom... – az alvás és ami körülötte van
13. Dolgozni csak pontosan, szépen... – munka, munkahely, munkahelyi stressz
14. Sírva vigad a magyar – miért sírunk?, mikor nevetünk?
15. Miért más? – Nyelvész szemmel: mit tudunk már a magyar nyelvről?